

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Studies

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta
Ústav sociálních a speciálněpedagogických věd

Bakalářská práce

Komunitní sociální práce se seniory

Vypracoval: Michaela Němcová
Vedoucí práce: PhDr. Lenka Motlová

České Budějovice 2016

Abstrakt

Bakalářská práce je zaměřena na komunitní sociální práci se seniory/seniorkami v Komunitním centru Máj v Českých Budějovicích. Teoretická část je rozdělena na kapitoly současný stav, kde se zabývám pojmy stáří a stárnutí, senior. Další podkapitolou je komunita a komunitní sociální práce, kde jsou mimo jiné vysvětleny i pojmy komunitní sociální pracovník, komunitní plánování a jeho fáze. Na konci teoretické části je popsáno samotné Komunitní centrum máj v Českých Budějovicích, jeho vývoj a organizace zde působící.

Praktická část obsahuje cíl bakalářské práce a tím je zmapovat využívání sociálních služeb a jejich přínos pro seniory/seniorky v Komunitním centru Máj v Českých Budějovicích. Dílčím cílem je popsat možnosti komunitní sociální práce se seniory/seniorkami v rámci činnosti Komunitního centra Máj v Českých Budějovicích. Dále obsahuje výzkumné otázky, které se zabývají službami poskytovaných v Komunitním centru, přínosem Komunitního centra pro seniorskou populaci a v čem spočívá role sociálního pracovníka v Komunitním centru.

V další části jsou popsány použité metody výzkumu, kde byl zvolen kvalitativní výzkum a metoda dotazování společně s technikou polořízeného rozhovoru a obsahovou analýzou dat. Popsán je zde i výzkumný soubor, který tvořili senioři/seniorky, jenž navštěvují aktivity Komunitního centra Máj v Českých Budějovicích.

V další kapitole nalezneme zpracování výsledků. Výsledkem je zmapování využívaných sociálních služeb a jejich přínos pro seniory/seniorky v Komunitním centru Máj v Českých Budějovicích. K výzkumné otázce č. 1: *Jaké služby využívají senioři/ seniorky v Komunitním centru Máj v Českých Budějovicích?* byly zjištěny výsledky - na základě rozhovorů se komunikační partneři/partnerky shodují, ve všech případech využívají převážně služeb týkajících se organizace Ledax, o. p. s. V dílčích případech jde o využívání Senior pointu, který zde působí také pod záštitou organizace Ledax, o. p. s. Na základě informací ostatních organizací působících v Komunitním

centru Máj v Českých Budějovicích, můžeme říci, že senioři/seniorky dávají přednost Klubu seniorů před ostatními.

K výzkumné otázce č. 2: *Jaký je přínos služeb v Komunitním centru Máj v Českých Budějovicích pro seniory/ seniorky?* bylo zjištěno, že přínos Komunitního centra Máj v Českých Budějovicích spočívá především v podporování sociální inkluze. Všichni komunikační partneři/partnerky se shodli na tom, že KC je vhodné k aktivnímu trávení jejich volného času.

K výzkumné otázce č. 3: *V čem spočívá role sociálního pracovníka v Komunitním centru Máj v Českých Budějovicích?* bylo zjištěno, že v současnosti v Komunitním centru Máj v Českých Budějovicích nepůsobí žádný sociální pracovník, avšak v budoucnosti některé organizace, například Ledax, o. p. s., plánují rozšířit své aktivity i v této oblasti. Nyní jeho přítomnost není třeba. Z mého pohledu a z informací oslovených organizací by byl v tuto chvíli nevytížený.

V diskuzi porovnávám zjištěná data společně s odbornou literaturou. Následuje závěr, kde se nachází shrnutí celé práce a další případné využití této práce.

Klíčová slova: stáří, stárnutí, senior, komunita, komunitní sociální práce, komunitní sociální pracovník, komunitní centrum

Abstract

This bachelor's thesis is aimed on community social work with elderly in the Community Center Máj in České Budějovice. Theoretical part is divided into several chapters: current state, where I deal with the notions of old age, aging, elderly. Next subchapter is community and community social work, where among other, terms are explained like community social worker, community planning and its phases. At the end of the theoretical part, the Community Center Máj in České Budějovice, its development and organizations working here, are described.

Practical part contains the aim of my bachelor's thesis, which is mapping the usage of social care and their contribution for the elderly in the Community Center Máj in České Budějovice. Partial objective is to describe possibilities of community social work with elderly in the Community Center Máj in České Budějovice. It further contains research questions, which deal with services offered in Community Center, contributions of the Community Center to the elderly population; and where lies the role of social worker in Community Center.

In following part, research methods used in the thesis are described, where qualitative research and questioning method along with semi-structured interview method and content analysis of the data were employed. Described is also the experimental set, which was composed of elderly, who attend the activities of the Community Center Máj in České Budějovice.

Following chapter presents the processed results, which is mapping of employed social services and their contribution to the elderly in the Community Center Máj in České Budějovice. To research question No. 1: What kind of services are consumed by elderly in the Community Center Máj in České Budějovice? were found following results - based on interviews, the communication partners agree, in all cases they employ mainly services of the organization Ledax, o.p.s. In some cases they also use Senior point, which works here too under the patronage of Ledax, o.p.s. Based on information by other organizations working in the Community Center Máj in České Budějovice, we can say that the elderly prefer the Elderly Club to others.

To the research question No. 2: What is the contribution of the services in the Community Center Máj in České Budějovice to the elderly? was found, that the contribution of the Community Center Máj in České Budějovice lies mainly in supporting social inclusion. All communication partners agreed that the Community Center is convenient for active leisure activities.

To research question No. 3: Where lies the role of social worker in the Community Center Máj in České Budějovice? it was found out, that currently there is no social worker employed in the the Community Center Máj in České Budějovice, however in the future, some organizations, like Ledax, o.p.s., plan to expand their activities into this area too. Currently such worker is not necessary, from my point of view and according to information of some organizations, there would not currently be enough work for him. In discussion I compare acquired data with specialized literature. Follows conclusion, where summary of the entire work can be found, as well as possible further uses of this thesis.

Key words: old age, ageing, senior, community, community social work, community social worker, community center

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to – v nezkrácené podobě – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 2. 5. 2016

.....

Michaela Němcová

Poděkování

Děkuji vedoucí bakalářské práce PhDr. Lence Motlové, za odborné vedení, věnovaný čas, za její rady a za pomoc při zpracování této práce. Dále chci poděkovat své rodině a kamarádce Mgr. Denise Kroupové, za jejich obrovskou podporu a trpělivost.

Obsah

Úvod	10
1 Současný stav	12
1.1 Vymezení pojmů stáří, stárnutí, senior	12
1.2 Komunita a komunitní sociální práce	17
1.2.1 Vymezení pojmu komunita	17
1.2.2 Komunitní práce	19
1.2.3 Komunitní sociální práce	21
1.3 Sociální pracovník a komunitní práce	24
1.4 Komunitní plánování sociálních služeb	26
1.5 Komunitní centrum Máj v Českých Budějovicích	28
2 Cíl práce	31
2.1 Cíl práce	31
2.2 Výzkumné otázky	31
3 Metodika výzkumu	32
3.1 Použité metody a techniky výzkumu	32
3.2 Výzkumný soubor	33
3.3 Realizace výzkumu	33
4 Výsledky	35
4.1 Výsledky k výzkumné otázce č. 1	35
4.2 Výsledky k výzkumné otázce č.2	48
4.3 Výsledky k výzkumné otázce č. 3	50
5 Diskuze	54
6 Závěr	58
7 Seznam použitých zdrojů	59
8 Přílohy	64

Seznam použitých zkratek

ČR = Česká republika

KP1 = Informant číslo 1

KP2 = Informant číslo 2

KP3 = Informant číslo 3

KP4 = Informant číslo 4

KP5 = Informant číslo 5

KP6 = Informant číslo 6

KC = Komunitní centrum

ZSF = Zdravotně sociální fakulta

JU = Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Úvod

Téma „Komunitní sociální práce se seniory“ není v naší společnosti až tak známé. „Komunitní sociální práce se seniory“ jsem pro svou bakalářskou práci zvolila nejen proto, že není v naší společnosti až tak známá, ale i z toho důvodu, že část mé odborné praxe během studia na ZSF JU probíhala v organizaci Ledax, o. p. s., která se zaměřuje právě na seniory v Komunitním centru Máj v Českých Budějovicích. Chci poukázat na význam komunitní sociální práce se seniory a vytváření možností jak důstojně prožít stáří nejen mezi vrstevníky. S postupným prodlužováním věku se zvyšuje i počet seniorů/seniorek v naší společnosti a tím narůstá význam komunitní sociální práce. Komunitní práci lze řešit různorodé problémy v oblasti sociálních služeb a zdravotní péče, vzdělávání, životního prostředí apod.

Význam komunitní sociální práce je z hlediska sociální politiky důležitý, jelikož počet seniorů se neustále zvyšuje. Komunitní sociální práce je jednou z hlavních metod sociální práce. Snaží se řešit sociální problémy v rámci komunity. Komunitní sociální práce jako taková má mnoho cílových skupin, a tak jsou kladeny rozmanité požadavky na komunitního sociálního pracovníka. Komunitní sociální práce u nás je v počátku, avšak ve světě se používá již dlouhodobě. Na našem území nenalezneme dostatek odborné literatury zaměřující se na tuto problematiku.

Práci jsem rozdělila na část teoretickou, ve které se věnuji především komunitní práci, dále také seniorům/seniorkám a pojmům souvisejících s komunitní prací. První kapitola se zabývá pojmem senior, stáří a stárnutím. Ve druhé kapitole se dozvídáme více o pojmech komunita, komunitní sociální práce, sociální pracovník a komunitní práce, či modely komunitní sociální práce. Třetí kapitola se věnuje Komunitnímu centru Máj v Českých Budějovicích, jeho vzniku, programu a službám, které pro seniory připravuje.

Další částí práce je část praktická, kde hlavní roli hraje výzkumný soubor, jenž tvoří 6 komunikačních partnerů ve věku + 65 let, kteří využívají služeb Komunitního centra Máj v Českých Budějovicích. Dále jsou zde zmapovány služby poskytované

v Komunitním centru Máj v Českých Budějovicích, konkrétně v Klubu seniorů i služby ostatních organizací působících v Komunitním centru Máj v Českých Budějovicích.

Cílem bakalářské práce je zmapovat využívání sociálních služeb a jejich přínos pro seniory/seniorky v Komunitním centru Máj v Českých Budějovicích. Dílčím cílem je popsat možnosti komunitní sociální práce se seniory/seniorkami v rámci činnosti Komunitního centra Máj v Českých Budějovicích.

1 Současný stav

1.1 Vymezení pojmů stáří, stárnutí, senior

Tato kapitola se zabývá stářím a jeho dělením, dále pak stárnutím a změnami, které s ním souvisejí. Dále je vysvětlen samotný pojem senior a jeho postavení ve společnosti.

Stáří

„Vědět jak zestárnout, to je mistrovské dílo moudrosti a jedna z nejdůležitějších kapitol velkého umění žít.“ H. Amiel

Stáří bychom mohli pojmut jako poslední přirozenou vývojovou etapu lidského života, která jej uzavírá. Jedním ze znaků nadcházejícího stáří je odchod do penze, ve kterém jedinec ztrácí své dosavadní postavení (Čevela, Kalvach a Čeledová, 2012).

Podle Klevetové a Dlabalové (2008) je stáří etapou, kdyby si člověk, který se dožil důchodu, měl uvědomit jak žít dál. Pokud zdravotní stav dovolí být nadále aktivní, neměl by způsob života mnoho měnit. Přijímat stáří, vybrat si činnosti, na které stačí, které ještě může a chce konat, být spokojen sám se sebou.

Období stáří trvá přibližně 30 - 40 let z tohoto důvodu si tato etapa zaslouží stejný důraz jako mládí či dospělost. V této epizodě života je důraz kladen především na uchování pohybových aktivit a psycho-sociální rozvoj osobnosti. Konec života nastává smrtí, nikoli stářím, jak si mnozí myslí (Klevetová, Dlabalová, 2008).

V odborné literatuře je mnoho definic pro stáří. Vágnerová říká, že: *„Stáří je poslední etapou života, fází, která bývá označována jako post vývojová, protože již byly realizovány všechny latentní schopnosti rozvoje. Přináší jak náhled a moudrost, pocit naplnění, tak úbytek energie a proměnu osobnosti směřující k jejímu konci. Je obdobím relativní svobody, ale i dobou kumulace nevyhnutelných ztrát ve všech oblastech“* (Vágnerová, 2007, s. 299).

Dvořáčková (2012) uvádí, že stáří je období bilancování uplynulého života a jeho přijetí se všim pozitivním i negativním. V důsledku snížení kognitivních schopností i vnímání konečnosti lidského života se může u mnoha lidí objevit pocit zklamání, opuštěnosti, zbytečnosti a marnosti života. Všechny tyto skutečnosti negativně ovlivňují život seniorů (Dvořáčková, 2012).

Stáří bychom mohli definovat jako věkové období, které v současné době začíná v 60 - 65 letech, odchodem do důchodu. Počet starých lidí v populaci vyspělých zemí (včetně ČR) stoupá, a s tím stoupají i nároky na ekonomické a lidské kapacity zabezpečující přiměřenou úroveň péče (Matoušek, 2003).

Členění období stáří lidského života může být u různých autorů mírně odlišné.

Dle WHO stáří dělíme:

- a) období počátečního stáří – od 60 až 74 let;
- b) pokročilého stáří – od 75 let věku 89;
- c) vrcholného stáří od 90 let věku, tzv. dlouhověkost (Mühlpachr, 2004).

V anglosaských zemích stáří rozdělují:

- a) mladí staří - 65 až 74 let
- b) starší - 75 až 84 let
- c) velmi staří - 84 a více (Gruberová, 1998).

Haškovcová (2010) říká, že skutečné stáří začíná od 75 let věku. Zároveň druhou polovinu života rozčlenila následovně:

- a) 45 - 59 let zralý věk
- b) 60 - 74 let rané stáří
- c) 75 - 89 let stařecký věk
- d) 90 let a výše dlouhověkost.

Biologické stáří

Jde o označení tělesných změn, zejména pokles svalové síly a ubývání svalové hmoty. Zmenšuje se podíl kostní hmoty a výška starého člověka se snižuje. Funkčnost plic klesá, a následkem toho starý člověk přijímá méně kyslíku. Dochází ke zhoršení zraku, sluchu, chuti, čichu a hmatu. Ubýváním receptorů, které nám umožňují vnímat pohyb našeho těla, tlak, teplotu a chlad, se může snadno stát, že se starý člověk nechtěně poraní. Proto mají senioři raději své vlastní prostředí, kde se cítí dobře a umí se orientovat (Klevetová, Dlabalová, 2008).

Sociální stáří

Jedná se o období vymezené kombinací několika sociálních změn - odchodem do důchodu, změnou rolí, životního způsobu i ekonomické zajištěnosti. Zde je stáří chápáno jako sociální událost, s kterou se pojí i různé sociální změny (Pacovský, 1990). Nejvýznamnějšími změnami jsou: odchod do penze a s ní související změna ekonomické situace seniorů, strach z osamělosti, ze stáří, změna životního stylu. Odchodem do důchodu se ztrácí pracovní přátelství a kontakt s lidmi a mění se také rodinné vztahy. Schopnost přijímat životní změny je omezená. Senior odmítá pomoc druhých, protože nechce být na obtíž okolí. U seniora se může měnit pořadí hodnot, potřeb a životních cílů, nastávají změny v oblasti citového života. Starý člověk je citlivější a snadno podlehne dojetí (Klevetová, Dlabalová, 2008).

Ke změnám sociálním můžeme zařadit také změny psychické, které se často projevují v poznávacích schopnostech (vnímání, pozornost, paměť), a také ve snížené adaptaci na nové životní situace a podmínky. S tím úzce souvisí změny psychické. To, jak senior reaguje na tělesné změny, se odráží na jeho psychice. V pozdějším věku se mohou objevit poruchy paměti a poruchy osobnosti (Klevetová, Dlabalová, 2008).

Kalendářní, chronologické stáří

Odvíjí se od dosažení určitého věku, od kterého se projevují involuční změny (Pacovský, 1990).

Spolu se stářím se objevil termín ageizmus neboli diskriminace na základě věku. Jeho středobodem jsou hlavně negativní představy o seniorech, například: staří lidé jsou pro společnost zátěží a mnohé další (Klevetová, Dlabalová, 2008).

Podle Vágnerové (2000) je ageizmus vyhraněný postoj ke stáří, který vše příliš zjednodušuje. Vnímá staré lidi jako nekompetentní homogenní skupinu. Nejčastěji se projevuje podceňováním, odmítáním až odporem ke stáří a starým lidem. Ve skutečnosti jde o zkreslený pohled na stáří. Existují senioři jak aktivní, kteří jsou plní života, tak pasivní, uzavření do sebe, nemocní či nemohoucí.

Stárnutí

Pod pojmem stárnutí se nejčastěji rozumí souhrn všech změn ve struktuře a funkcích organismu, které se převážně projevují zvýšenou zranitelností a poklesem výkonnosti jednotlivce (Langmajer, Krejčířová, 1998).

Dle Grusse (2009) můžeme předpokládat, že stárnutí lidí bude zvyšovat tlak na politiku, správu státu, ale také na představy seniorů, kteří svou roli vidí v tom horším světle. Stárnutí můžeme rozdělit na dva typy:

- a) fyziologické – probíhá zcela přirozeně, součástí života každého jedince
- b) patologické- projevuje se různými způsoby např.: sníženou soběstačností (Gruberová, 1998).

Stárnutí může být definováno jako biologický proces, který je charakterizován tím, že je dlouhodobě nakódovaný, nezvratný, neopakuje se, jeho povaha je různá, zanechává trvalé stopy, jeho rozvoj se řídí druhově specifickým časovým zákonem. Rovněž podléhá formálním vlivům prostředí (Hrozenská, Dvořáčková, 2013).

Stárnutí může být považováno za přechodnou vývojovou periodu mezi dospělostí a stářím, kdy výsledkem stárnutí je právě stáří (Pacovský, 1997).

Senior

Senior a senioři jsou pojmy používané zpravidla pro skupinu lidí, která může být popsána z hlediska věkového, sociálního, anebo ekonomického završující životní fázi. Senioři většinou navazují na zvyklosti, činnosti a způsoby chování, jaké měli v období předdůchodového věku (Sak, Kolesárová, 2012).

Věkovou hranici seniorů v odborné literatuře můžeme najít rozmanitou, většinou se objevuje údaj 60 a 65 let věku. Vedle kalendářního věku existuje také věk biologický, psychický a sociální, což nám umožňuje nahlížet na seniory jako skupinu velmi různorodou (Loužecký, 2008).

Český právní řád pojem senior nezná. Právní předpisy z oblasti sociálního zabezpečení sice běžně užívají termín „starý občan“, nikde jej však nevysvětlují (Loužecký, 2008).

S přibývajícímí léty se mění pracovní výkon seniorů, projevují se rozdíly mezi pracovníky. Starším lidem je většinou připisována pracovní činnost v odvětvích, kde se nevyžaduje velká síla ani přílišná hbitost. Taková činnost seniory nijak nevyčerpává, naopak prodlužuje jejich aktivní život a zpomaluje stárnutí (Bednářová, 2003).

Dle Dvořáčkové (2012) by se senioři dali definovat jako homogenní skupina založená na chronologickém věku. Věkové normy zahrnující definice chování, které jsou vhodné pro určitý věk.

Senior by měl mít možnost zachovat si své role nebo získat nové, jež dávají smysl jeho životu. K přizpůsobení se dnešní moderní společnosti senioři potřebují nové informace a dovednosti, které jsou pro něho užitečné a funkční. Komunitní programy obsahují širokou škálu nabídek v oblasti služeb, kultury, sportu, vzdělávání, ve kterých mohou staří lidé najít své pracovní i volnočasové uplatnění. Důležité jsou skupinové aktivity, setkávání různých generací. Nezastupitelné místo jistě tvoří různé kluby seniorů. Tyto kluby slouží především k setkávání lidí, kteří se nacházejí ve stejné etapě života. Každý klub může být zaměřen jinak. Dle webových stránek jednotlivých klubů patří mezi poměrně častou aktivitu trénování paměti (Janečková in Matoušek, 2005).

Pokud se chceme do situace seniorů vcítit, musíme vzít v úvahu jejich zdravotní stav (Sak, 2012). V každém věku je důležité udržovat sociální vazby a neustále získávat

nová přátelství. To umožňuje především láska k sobě samému – přijímat se takový, jaký jsem (Kleветová, Dlabalová, 2008).

Lidé v důchodu bývají často omezováni ve svých aktivitách, samostatnosti a autonomii zejména zhoršujícím se zdravotním stavem a kondicí. Často se s touto situací vyrovnávají pomocí výběru vhodných činností, které upravují dle aktuálních možností (Sýkorová, 2007). U některých seniorů převládá touha po soukromí a pohodlí, uzavření se do svého světa a přijetí pasivní role ve stáří. Je nutné přijmout to jako jejich životní volbu (Kleветová, Dlabalová, 2008).

Podle některých autorů se současná společnost ke stáří a starým lidem staví spíše negativně. Pro společnost není starý člověk nijak přínosný, jeho zkušenosti ztrácejí význam. Systém společnosti preferuje především kompetence a hodnoty související s mládím, stáří je znevýhodňováno. Aktivně se však vyhledávají příležitosti k zapojení seniorů (Vágnerová, 2000).

Na závěr tohoto pojmu můžeme říci, že osobnost seniora je utvářena celým jeho předchozím vývojem. Důležitá je zde primární rodina, to, jak se učil vytvářet si vztahy k lidem, způsob života aj. (Kleветová, Dlabalová, 2008).

1.2 Komunita a komunitní sociální práce

1.2.1 Vymezení pojmu komunita

První definice byla vybrána ze Slovníku sociální práce, podle kterého můžeme komunitu chápat jako: *„Společenství lidí žijících či kooperujících v jedné instituci nebo v jedné lokalitě. Pokud je komunita subjektem práva, může jít o společenství soukromoprávní nebo veřejnoprávní (obecní). V ještě širším významu se výraz používá pro komunikující společenství profesionální a zájmová, tyto komunity dnes díky pokročilým komunikačním technologiím nevyžadují stálé kontakty tváří v tvář. Komunita má svou atmosféru, své způsoby komunikace, svou hranici, která je více nebo*

méně propustná vůči okolí. Místní komunita uspokojuje potřebu blízkosti, intimity, potřebu domova.“ (Kinkor, in Matoušek, 2003, s. 92).

Pojem komunita vychází z latinského slova *communitas* (společenství, pospolitost, obec, společné soužití lidí). Jde o sociální útvar, charakterizovaný vnějšími i vnitřními znaky na úrovni sociálních vazeb mezi členy v rámci vlastní komunity a na úrovni sociálních vazeb a postavení komunity v rámci širšího sociálního prostředí (Tokárová, 2009). Komunitou bychom mohli nazvat pomoc obyčejným lidem, aby společným úsilím zlepšili svoji vlastní komunitu (Twelvetrees, 2008).

Podle Jarvise (in Hartl, 1997) můžeme komunitu rozdělit do pěti základních okruhů. Prvním je komunita jako skupina lidí, kteří žijí nebo pracují společně. Druhý okruh říká, že komunitu představuje geografická oblast, v níž lidé žijí. Třetí, že v této geografické oblasti lidé nejen žijí, ale jsou ve vzájemné interakci. Čtvrtý okruh říká, že jde o vzdělávací činnost lidí, kteří se vzdělávají mimo školské instituce a pátý okruh tvrdí, že jde o ideální uspořádání lidí, kteří žijí a pracují v dokonalé harmonii (Jarvis in Hartl, 1997).

Komunitu bychom mohli také chápat jako sociální útvar charakterizovaný zvláštními typy vazeb mezi členy. Lidé tvořící společnou komunitu mají společné zájmy a hodnoty (Gojová, 2006).

V praxi se můžeme setkat s těmito druhy komunity (Matoušek, 2003):

- a) občanská komunita - společenství osob, které ve společném prostředí vykonávají každodenní aktivity;
- b) výcviková komunita - společenství osob se zaměřením na sebepoznání;
- c) terapeutická komunita - otevřená komunikace všech členů, spolurozhodování a podílení se na léčbě;
- d) spirituální komunita - společenství osob snažící se o spirituální rozvoj, někdy žijící ve společném prostoru.

Navrátil (2001) komunitu dělí na:

- a) teritoriální - lidé žijící na společném území, kde jeho velikost není rozhodující;
- b) zájmovou - lidé se společnými zájmy např.: náboženství, stejná věková kategorie.

Další rozdělení podle Hartla (1997) je na:

- a) komunitu sídelní (ekologická) – spojující členy v obývání společného sociálně vymezeného fyzického prostoru;
- b) komunitu morální (psychická) – u níž je členství postaveno na duchovních vazbách-původ, víra nebo hodnoty.

Komunitu a její vývoj tvoří skupinové rozhodování či sankce a vše, co vyjadřuje společnou loajalitu a symbolizuje kolektivní identitu určité skupiny obyvatel (Hartl, 1997).

Voydanoff (2007) komunitu rozdělil na územní a sociální. Za územní komunitu můžeme považovat společenství lidí žijících na společném území, které propojuje historie, zájmy a solidarita jednoho k druhému. Společné cíle, důvěra, pocit identity, na tyto ukazatele klade důraz sociální komunita (Voydanoff, 2007).

Komunitu tvoří víceméně skupinové rozhodování a vše, co vyjadřuje společnou kolektivní identitu určité skupiny obyvatel. Za komunitu můžeme považovat jen určitou část společnosti a společenského života v ní probíhající (Hartl, 1997).

Sociální útvar se zvláštním typem vazeb uvnitř mezi členy, tak bychom mohli definovat komunitu. Smysl pro komunitu - pocit sounáležitosti je některými sociology označován za hlavní znak komunity (Příhodová, 2004).

Pojem komunita je vysvětlován v literatuře různými způsoby. Za členy komunity je možné považovat osoby vázané k sobě navzájem, citově vázané k místu kde žijí a osoby žijící v různém příbuzenském vztahu či v přátelství v geograficky definované oblasti (Kinkor, in Matoušek, 2003).

1.2.2 Komunitní práce

Hartl (1997) chápe komunitní práci jako prostor, ve kterém člověk získá ocenění, podporu a pomoc. Komunitní práce vznikala ve druhé polovině 19. století, kdy díky industrializaci došlo k rozpadu tradičních komunit. Vůbec prvním organizátorem vzájemné pomoci mezi farníky byl Samuel Augustus Barnett, jenž se také zabýval

příčinami chudoby. K podpoře soběstačnosti první organizace využíval pomoc dobrovolníků. Ve 20. století pokračoval nadále rozvoj komunitní práce, a to až do doby hospodářské krize (Matoušek, 2003).

Další definicí komunitní práce je proces vědomého sociálního působení, který je zaměřen na propojení potřeb a existujících zdrojů v komunitě, podporu skupinové solidarity a spolupráce v komunitě a podporu změn v komunitě (Dunham, in Navrátil, 2001).

Ve Slovníku sociální práce je tento pojem popisován jako pomoc lidem, jejichž cílem je společnou aktivitou vyřešit problém místní komunity, či zlepšit podmínky svého života v komunitě. Obvykle se komunitní práce neobejde bez účasti profesionálních sociálních pracovníků. Ve většině případů jde o skupiny obyčejných lidí, případně skupiny lidí nějakým způsobem hendikepovaných, nebo lidí spojených stejným zájmem (Matoušek, 2003).

Komunitní práci můžeme rozumět přístup k lidem, proces k jejich aktivizaci, aby se sami postarali o řešení problémů nebo postup (způsob), jak řešit určitý problém (Matoušek, 2003).

Podle Dunhama (in Navrátil, 2003) jsou základními cíli komunitní práce propojit potřeby a existující zdroje, které se nacházejí v komunitě, podpořit skupinovou solidaritu a spolupráci členů komunity a pozitivní změnu v komunitě.

Proces komunitní práce se seniory

Podle Kinkora (in Matoušek, 2003), rozdělujeme proces komunitní práce na 4 fáze:

1) Zjišťování a analýza potřeb

První fáze komunitního procesu. Poskytuje důležité informace o problémech příslušníků komunity. Zjištění a následná analýza potřeb v komunitě je předpoklad pro kvalitně zpracovaný komunitní projekt.

2) Plánování

Zde jde nejvíce o orientaci v problému, o cíl procesu, o prostředky k jeho dosažení a zhodnocení dalších faktorů. Důležitá je metodika – tedy, jak to udělat, aby cíl byl realizovatelný.

3) Realizace plánu

V této fázi jde především o komunikaci uvnitř i navenek, o plánování aktivit a o jejich průběžné vyhodnocování. Velkou odpovědnost má realizační tým, na jehož činnost jsou kladeny velké nároky.

4) Vyhodnocení

Proces shrnující hodnocení různých zájmových skupin komunity. Je podmínkou pro další pokračování projektu, které znovu začíná mapováním a analýzou potřeb atd.

Komunitní práce je u nás poměrně novou formou sociální práce, avšak ve světě má dlouholetou tradici (Kinkor, in Matoušek, 2003). Ovlivňování sociálních změn a utváření pozitivních vztahů v určité lokalitě je cílem komunitní práce. Zejména pokud sami členové komunity o změny žádali a uskutečňovali je. V rámci sociální práce s komunitou odkrýváme a rozpoznáváme sociální potřeby a problémy komunity. Ty se po zpracování upravují a hledají se různé způsoby a zdroje nápravy či pomoci. Sociální práce s komunitou zahrnuje především spoluúčast na sociálním plánování a na rozvoji komplexní sítě sociálních služeb včetně její dostatečné návaznosti na zdravotnické a vzdělávací služby. Zahrnuje také péči o kvalitu života lidí žijících v komunitě. Úspěšná komunitní práce je ta, kdy se obyvatelé dané komunity mohou postupně osamotňovat a pomoc od sociálního-komunitního pracovníka probíhá v menší míře. Komunitní práce se u nás začala rozšiřovat na začátku devadesátých let (Matoušek, 2003).

1.2.3 Komunitní sociální práce

Komunitní sociální práce se seniory se zaměřuje na skupiny osob vyššího věku (od 60 let). Podporuje jejich integraci do komunity, v níž žijí. Nezbytnou součástí komunitní sociální práce je zdravotní a sociální prevence, spoluúčast na sociálním

plánování a rozvoji sítě sociálních služeb. Předmětem sociální práce s komunitou vyššího věku je rovněž podpora zdraví osob vyššího věku žijících v komunitě (Janečková, in Matoušek, 2010).

Senioři potřebují ve společnosti role, které dávají smysl jejich životu. Užitečné jsou komunitní programy, které zahrnují řadu aktivit placených, či dobrovolnických v oblasti sportu, kultury, vzdělávání aj. Je třeba, aby byli senioři o nabídce zdravotnických a sociálních služeb dobře informováni, aby se dokázali v případě potřeby péče rozhodnout pro správný typ služby (Janečková, in Matoušek, 2010).

Starším lidem může komunita poskytnout nejen pomoc, ale i podporu a rozvoj aktivit, které pomáhají seniorům důstojně přežít stárumí, které pro ně přináší mnoho změn (Hrozenská, 2008).

Ross (in Gojová, 2006) uvádí, že sociální práce v komunitě je založena na těchto předpokladech:

- a) Většinu případů/problémů řeší komunita svými silami.
- b) Pokud chce někdo uvnitř komunity změnu, může ji provést.
- c) Změny v komunitách utváří, napravují či kontrolují občané.
- d) Životní změny vyvolané uvnitř komunity bývají trvalého rázu.

Komunitní sociální práci lze chápat jako oficiální práci, jejímž cílem je aktivizace a podpora formálních i neformálních skupin osob, které jsou nějakým způsobem sociálně znevýhodněné (Gojová, 2006). Sociální práci s komunitou bychom mohli specifikovat jako tzv. síťování - spojení lidí, pomáhá řešit problémy s účastí těch, kterých se problém týká (Gojová, 2006).

Komunitní sociální práce je sociální práce zaměřená na skupiny seniorů a na podporu jejich začlenění do komunity s cílem zdravotní a sociální prevence. Dále jde o vytváření systémů služeb pro seniory ve vymezeném teritoriu a o budování komplexů služeb respektujících širokou škálu potřeb starších lidí žijících v komunitě (Matoušek, 2005).

Vybrané principy sociální práce s osobami vyššího věku v komunitě (Janečková, in Matoušek, 2010) :

- a) integrace seniorů do společnosti a podpora mezigeneračních programů;
- b) podpora soběstačnosti a aktivit seniorů;
- c) podpora vzdělávání;
- d) služby musí přicházet za seniory a tomu odpovídající nabídka služeb;
- e) dostupnost služeb;
- f) důraz na zajištění bezpečnosti a pocitu bezpečí;
- g) uvědomění věkového rozdílu mezi seniory;
- h) rozlišovat poskytované služby v závislosti na změně potřeb jednotlivce.

Komunitní sociální práce patří mezi základní a nejmladší metody sociální práce. Youngusband ji v roce 1959 vymezila jako metodu sociální práce, která je zaměřena především na pomáhání lidem v rámci místní komunity, kde jde o určení jejich sociálních potřeb, zvážení způsobů jejich naplnění a začátku práce na nich (in Hartl, 1997).

Sociální práci s komunitou lze považovat jako pomoc lidem „*v konkrétních životních situacích v určitém územním celku, bez ohledu na to, zda jde o jednotlivce, skupinu nebo celou komunitu. Respektuje biologické, etnické, psychologické, kulturní, sociální, ekonomické a ekologické potřeby obyvatel komunity.*“ (Novotná, Schimmerlingová, 1992, s. 87).

Komunitní sociální práce postupně prochází všemi etapami sociální práce - získávání informací, kvalifikace sociálního problému, navrhování projektu sociálních opatření, realizace projektu sociálních opatření, vyhodnocení efektů sociálních opatření, rehabilitace původních sociálních jevů, prevence sociálně-patologických jevů (Tokárová, 2009).

Cílem komunitní sociální práce je poznání sociálních potřeb a problémů v komunitě, zpracování návrhů řešení, se kterými komunita souhlasí (Klimentová, 2001).

V důsledku oslabování vlivu sociálního státu vidí Campfens komunitní práci jako budoucnost sociální práce. Podle Burkett bude komunitní práce stále více využívána především v práci s těmi nejvíce znevýhodněnými (Gojová, 2006).

1.3 Sociální pracovník a komunitní práce

Sociální pracovník v komunitě plní řadu rolí, které spolu navzájem souvisí. Zaměření na jeho práci bývá často široké. Komunitní sociální pracovník představuje klíčovou osobu v komunitě. Je jakýmsi iniciátorem změn v komunitě. Jsou na něj kladeny větší a větší požadavky - jak v jeho znalostech, tak v jeho dovednostech. Měl by dokázat žít uprostřed konfliktů, naslouchat, usnadňovat, podporovat jednání komunity (Matoušek, 2001).

Člověk pracující v komunitě musí znát její členy, musí být seznámen se vztahy, které v komunitě panují, a s vlivy, které na komunitu působí. Tyto znalosti poté využívá k řešení problémů a práci v komunitě (Navrátil, 2001). Velkou součástí práce sociálního pracovníka je vytvoření pozitivního vztahu s klientem, který se zakládá především na respektu a partnerství. Jednou z rolí pracovníka je tzv. vyslanec - spojenec mezi klientem a komunitou, jenž si klade za cíl sociální integraci klienta (Matoušek 2005).

Pracovník se snaží o rozšiřování a prohlubování porozumění komunity k jejím problémům. Tento postup je pomalejší, než říci lidem rovnou co potřebují a jak toho dosáhnou (Hartl, 1997).

Pracovník při práci s komunitou často vyrovnává napětí mezi společenskými potřebami a zdroji jejich uspokojování na straně jedné a „*požadavky rozličných společenských skupin s odlišnými ideami a cíli, ale i názory na to, jaká kvalita společenských změn je objektivně nejžádoucnější*“ na straně druhé (Novotná, Schimmerlingová, 1992).

Sociální pracovník by měl s klientem hovořit jasně a srozumitelně, používanou slovní zásobu a vyjadřování by měl přizpůsobit klientovi. To platí zejména při práci s lidmi vyššího věku, kteří často nerozumí cizím slovům či odborným výrazům (Hrozenská, 2008).

Mezi dovednosti pracovníka by měly patřit zejména odborné vědomosti, zvládání techniky rozhovoru, naučit se ho řídit, dále schopnost aktivního naslouchání, pozorování, komunikace a empatie - umění vcítit se do pocitů jiné osoby. Tímto si u

klientů získává nejen autoritu, ale také jejich důvěru. Autorita sociálního pracovníka nevyplývá z jeho moci, ale z hodnoty úspěšné sociální práce (Hrozenská, 2008).

Koordinace služeb je jednou z hlavních rolí pracovníka pracujícího v komunitě seniorů. Získávat potřebné informace, spolupracovat s rodinou, pomáhat při rozhodování, zdali postačuje služba sociální, anebo je potřebná pomoc zdravotnická. Podpora klienta a jeho rodiny, předávání důležitých informací a pomoc při hledání sociálních služeb pro klienta, to vše spadá do činnosti pracovníka (Matoušek, 2003).

Postavení pracovníka v komunitě (Matoušek, 2003):

- a) dominantní - „expert“, předkládá komunitě již hotové návody, toto postavení je často komunitou odmítáno;
- b) partnerské - vychází z komunity, z toho co je k dispozici, dává návrhy, ale i podporu ostatním.

Posláním pracovníka je tedy nalezení sociálních priorit a potřeb dané komunity. Povzbuzování, informování členů komunity tak, aby poznali své vlastní problémy a zvládli je s pomocí dostupných služeb. Při výběru nejúčinnějších prostředků se musí pracovník rozhodnout, zda navrhne jeden nebo více postupů řešení. Musí nechat také prostor pro kritiku, jako prostředek úprav a podpory zvoleného postupu (Hartl, 1997).

Role sociálního pracovníka (Řezníček, 1994):

- a) pečovatel nebo poskytovatel sociálních služeb - pomáhá klientům, kteří nejsou sami schopni vykonávat důležité činnosti;
- b) zprostředkovatel služeb - pomáhá klientům získat, případně zprostředkovat kontakt s potřebnými sociálními zařízeními;
- c) cvičitel sociální adaptace - snaží se o samostatnost klientů při řešení jejich problémů;
- d) poradce nebo terapeut - získání náhledu klientů na jejich situaci;
- e) případový manažer - koordinace, zajištění a vhodný výběr poskytovaných služeb;
- f) manažer pracovní náplně v zařízení - plánování intervence, jde zejména o zařízení s rozsáhlou klientelou;
- g) personální manažer - zajišťuje výcvik, výuku, supervizi;

h) administrátor - plánuje, rozvíjí a zavádí způsoby práce. Mezi jeho funkce patří zejména funkce manažerská;

i) činitel sociálních změn - řešení širších společenských problémů.

Podle Navrátila (2001) je komunitní sociální pracovník úspěšný, pokud dokáže splnit všechny náročné úkoly a pokud disponuje dovednostmi a znalostmi. Důležité je znát jak členy komunity, tak i vztahy a vlivy, které na ně působí.

Podle Hartla (1997) by měl komunitní pracovník disponovat řadou dovedností, mezi které se řadí umění motivovat lidi, být jejich oporou, ovládat své emoce a zvládat konflikty bez jejich zbytečného využití, měl by se k nim stavět racionálně. Posláním pracovníka je odhalit problémy komunity a pomoc jejím členům tak, aby byli schopni řešit své problémy pomocí dostupných služeb. Náplní práce sociálního pracovníka v rámci komunitní sociální práce je podpora členů komunity.

1.4 Komunitní plánování sociálních služeb

Důležitým prvkem pro vznik komunitního plánu je zmapovat potřeby seniorů v rámci daného území - obce či kraje (Matoušek, 2003). Cílem komunitního plánování u seniorů je především posilování sociální soudržnosti komunity, předcházení sociální exkluzi jednotlivců a skupin, podpora sociální inkluze. V současné situaci je komunitní plánování jednou z metod, jak řešit problémy starších lidí, kvalitně a lidsky (Hrozenková, 2008).

Komunitní plánování, má za cíl zajistit dostupnost služeb na určitém území tím, že zapojí všechny, kterých se daná oblast týká. Plánování je úzce spojeno s hodnocením potřeb a problémů komunity. Komunitní pracovník se zde soustřeďuje především na analýzu sociálních podmínek a služeb. Stanoví cíle, mobilizuje zdroje, připravuje služby. V oblasti sociální práce jde především o zapojení uživatelů služeb do rozhodování (Gojová, 2006).

Slovník sociální práce plánování definuje jako: *„přímé vyjednávání mezi zřizovateli, poskytovateli a uživateli služeb, jehož cílem je zlepšit místní sociální politiku*

či charakter sociálních, případně dalších souvisejících služeb. Výsledkem by měl být komunitní plán.“ (Matoušek, 2003, s. 94).

Fáze komunitního plánování (Vasková 2002):

1. fáze – S čím je třeba začít

Cílem této fáze je formulace prostředí pro zahájení komunitního plánování. Určování cílových skupin - pro koho bude komunitní plán sloužit. Vytvářejí se plány pro získání politické podpory obce. Řeší se způsob oslovení a přizvání dalších účastníků procesu.

2. fáze – Vytvoření řídicí struktury

V této fázi se zapojují všichni účastníci. Vytváří se organizační a řídicí skupina, stanovují se pravidla pro jednání řídicí struktury.

3. fáze – Porozumění problémům v komunitě

Vytváření mechanismů pro aktivní práci s veřejností. Představování cílů, zájmů a potřeb všech účastníků. Analýza existujících zdrojů v oblasti sociálních služeb. Hodnocení silných a slabých stránek současného systému sociálních služeb. Řešení rizik a příležitostí k jeho rozvoji.

4. fáze – Návrh rozvoje sociálních služeb

Výsledkem této fáze je představa rozvoje sociálních služeb. Schválení hlavních hodnot, které budou v procesu zpracování plánu akceptovány a dodržovány. Je stanoven cíl, který má být dosažen. Dále se řeší překážky, které je nutno překonat.

5. fáze – Strategie rozvoje sociálních služeb

Zaměření na výsledek plánování - komunitní plán. Tvorba kroků a úkolů směřující k dosažení cílů a priorit. Příprava konečné verze komunitního plánu, stanovení sledování systému, jeho uskutečnění a jeho předložení veřejnosti k připomínkování a zastupitelstvu k finálnímu schválení.

6. fáze – Od plánování k provádění

Uskutečnění plánu. Nadále pokračuje informování veřejnosti o uskutečňování plánu. Průběžně probíhá vyhledávání a zapojování nových partnerů. Řešení pro nástroje a prostředky, jejichž prostřednictvím se provádí změny a úpravy v původním komunitním plánu (Vasková 2002).

Výsledkem procesu plánování sociálních služeb metodou komunitního plánování je strategický dokument – komunitní plán. „*Komunitní plán formuluje společnou představu všech účastníků procesu komunitního plánování o rozvoji systému sociálních služeb a popisuje ideální cílový stav.*“ (Rosecký a Oriniaková, 2003, str. 29).

Komunitní plán obsahuje:

- a) analýzu existujících zdrojů
- b) demografické údaje
- c) popis potřeb obyvatel
- d) zpracované cíle a priority rozvoje sociálních služeb
- e) způsob zapojení jednotlivých účastníků
- f) způsob sledování a vyhodnocování komunitního plánu (Komunitní plánování - věc veřejná – průvodce, 2005).

1.5 Komunitní centrum Máj v Českých Budějovicích

Komunitní centrum je obvykle zakládáno jako nástroj pro sociální začlenění skupin, které jsou ohroženy sociálním vyloučením. Zajišťuje cílové skupině zázemí pro plánování a realizaci programů (Matoušek, 2003).

Komunitní centrum neboli „*zařízení poskytující ambulantní programy, o něž je v místní komunitě zájem a jejich cílem je vzdělávání, pěstování zájmů, občanská svépomoc či řešení určitého problému. Reaguje svými programy na nejpálčivější místní sociální problémy.*“ (Matoušek, 2003, s. 93).

Ve Finsku či USA budují některé obce komunitní centra pro seniory, která nabízejí různé programy – přednášky, cvičení, občerstvení, vycházky, výlety, kulturní programy, rukodělné činnosti, divadlo aj (Matoušek, 2005).

Projektový záměr Komunitního centra vznikl v roce 2008. Na výslednou podobu Komunitního centra město vyhlásilo v roce 2010 architektonickou soutěž, do které se přihlásilo celkem patnáct účastníků - firem. V soutěži vyhrál návrh společnosti SLA, s. r. o., jenž zahájil stavbu v roce 2013. Svou činnost KC zahájilo v létě roku 2014 (Kovářnová, 2014).

Akční plán rozvojového plánu sociálních služeb města České Budějovice pro rok 2010 zaznamenává zájem o sociálně aktivizační služby pro seniory, jejichž cílem je zvýšit či udržet míru soběstačnosti seniorů, jejich setrvání v přirozeném prostředí, zachovat si vlastní životní styl. Podporovat smysluplné využívání volného času seniorů a rozvíjení aktivit směřující proti sociálnímu vyloučení. Zlepšení orientace seniorů v oblasti využívání sociálních služeb. K tomu přispívá i Komunitní centrum Máj České Budějovice (Rozvojový plán sociálních služeb, 2010).

Původní záměr byl připraven pro využití budovy Základní školy Emy Destinové. Nepočítalo se se vznikem nové budovy. Mezi tím město budovu poskytlo Zdravotně sociální fakultě, tak se začalo přemýšlet o jiném objektu a ve finále padlo rozhodnutí, postavit budovu zcela novou a využily se k tomu dotace z regionálního operačního programu (ROP) přes integrovaný plán rozvoje města České Budějovice (IPRM). Jde především o soubor vzájemně obsahově a časově provázaných akcí, které jsou realizovány ve vymezeném území (Kovářnová, 2014).

Komunitní centrum Máj je místo kde se pod jednou střechou setkávají všechny generace. Komunitní centrum Máj v Českých Budějovicích je určeno pro služby sociální péče zaměřené na děti a mládež – M centrum pro mladou rodinu (mateřské centrum) umožňující setkávání rodičů na rodičovské dovolené, sdílení jejich zkušeností apod. Dále v centru najdeme nízkoprahové zařízení pro děti a mládež - Salesiánské středisko mládeže, jež dětem poskytuje prostor pro společné trávení volného času. Středisko primární prevence - Poradenské centrum poskytující pomoc a podporu při řešení obtížných situací. Dále sociální poradenství – občanské poradenství a poradenství

pro ženy a dívky v nouzi, doplňkovou funkcí je služebna městské policie (Kovárnová, 2014).

V neposlední řadě je nedílnou součástí Komunitního centra Máj Klub seniorů sídlící v prvním patře, který mohou návštěvníci navštívit od pondělí do pátku. Klub je jednou z možností trávení volného času seniorů, jejich společného setkávání, kulturních či společenských aktivit. V Klubu seniorů působí celkem tři organizace: Ledax, o. p. s, Svaz důchodců a od 15. 9. 2015 zde činnost zahájil i Svaz diabetiků ČR. Každá organizace má vyhrazené tzv. "své dny". Svaz důchodců zde působí v pondělí a ve čtvrtek a do jejich programu spadá například: trénink paměti, počítačový kurz pro pokročilé, muzikoterapie (posezení při hudbě a zpěvu), relaxační cvičení - JOGA, nácvik zpěvu a tanců pod odborným vedením (Kovárnová, 2014).

Organizace Ledax, o. p. s. pro seniory pořádá různé dopolední či odpolední aktivity jako například: rukodělné dopoledne, rukodělné odpoledne, pletení, háčkování a odtud výrobky poputují na benefiční akci, která se uskuteční v prosinci. Členky Klubu seniorů také pomáhají neonatologickému oddělení českobudějovické nemocnice, kterému předaly téměř 100 párů ponožek pro nedonošená miminka. Dále jsou to odpoledne se společenskými hrami, které jsou nejen zábavné, ale i poučné. Odpolední čaj s Ledaxem - posezení s hudbou, pohoštěním. Různé zajímavé besedy a přednášky od astrologie až po poutní místa jižních Čech (Hejduková, 2015).

Svaz diabetiků pořádá zdravotní cvičení pro seniory diabetiky, ale nejen pro ně. Komunitní centrum nabízí setkávání seniorů, jejichž náplní je především přátelské posezení. Vstup na všechny akce je zdarma (Kovárnová, 2014).

2 Cíl práce

2.1 Cíl práce

Cílem bakalářské práce je zmapovat využívání sociálních služeb a jejich přínos pro seniory/seniorky v Komunitním centru Máj v Českých Budějovicích.

Dílčím cílem je popsat možnosti komunitní sociální práce se seniory/seniorkami v rámci činnosti Komunitního centra Máj České Budějovice.

2.2 Výzkumné otázky

HVO1: *Jaké služby využívají senioři/seniorky v Komunitním centru Máj v Českých Budějovicích?*

HVO2: *Jaký je přínos služeb v Komunitním centru Máj v Českých Budějovicích pro seniory/seniorky?*

HVO3: *V čem spočívá role sociálního pracovníka v Komunitním centru Máj v Českých Budějovicích?*

3 Metodika výzkumu

3.1 Použité metody a techniky výzkumu

V této bakalářské práci byl zvolen kvalitativní výzkum. Výhodou tohoto výzkumu je osobní kontakt s respondentem, avšak nevýhodou je možná časová náročnost. Při realizaci byla použita metoda dotazování a technika polořízeného rozhovoru, který byl proveden se seniory/seniorkami, jenž využívají služeb Komunitního centra Máj v Českých Budějovicích.

Za hlavní přednosti této techniky lze považovat přirozenost a možnost využití improvizace. Dopředu připravené okruhy nám pomáhají dodržet základní linii a neodbíhat od tématu (Miovský 2006). Kvalitativní metoda poskytuje data, která zůstávají i dále slovní formulací, údaje se nepřevádějí do čísel (Matoušek, 2013).

Ke sběru dat byla dále použita technika e-mailového dotazování. Další použitou technikou byla obsahová analýza dat, která spočívala v čerpání informací z internetových stránek jednotlivých organizací.

V průběhu polořízeného rozhovoru bylo mým cílem zjistit, jak jsou senioři spokojeni s poskytovanými službami Komunitního centra Máj, zda jsou pro ně služby přínosem a jaké aktivity zde postrádají.

Všechny organizace byly osloveny prostřednictvím e-mailu, se dvěma zástupci organizací proběhlo osobní setkání. Polořízený rozhovor se seniory/seniorkami se skládal ze čtyř oblastí, kde první oblast tvořily identifikační otázky. Druhá oblast se týkala služeb poskytovaných KC pro seniory/seniorky, třetí oblast přínosu pro seniory/seniorky a čtvrtou oblastí je role sociálního pracovníka, viz Příloha 1. Rozhovory se seniory/seniorkami byly realizovány v období měsíců února 2016, v Komunitním centru Máj v Českých Budějovicích. Délka rozhovorů byla 25 minut. Se souhlasem komunikačních partnerů/partnerek byly nahrávány na mobilní telefon a následně přepsány do počítače. Nahrávky byly poté smazány. Výsledky bakalářské

práce jsou vyhodnoceny metodou trsů, která slouží k seskupení jednotlivých výroků komunikačních partnerů/partnerek do skupin podle určitých jevů. Vznik jednotlivých trsů závisí na vzájemné podobnosti. Princip této metody spočívá ve srovnávání dat, kdy se ze základních jednotek vytvářejí obecnější jednotky (Miovský, 2006).

3.2 Výzkumný soubor

Výzkumný soubor byl tvořen šesti seniory/seniorkami, dvěma muži a čtyřmi ženami, kteří využívají služeb Komunitního centra Máj v Českých Budějovicích, jejichž identifikační údaje jsou pro lepší orientaci uvedeny v kapitole 4 Výsledky, v tabulce 1. Mezi identifikační údaje byly zařazeny tyto položky - věk, vzdělání, rodinný stav, navštěvuje KC od roku.

Komunikační partneři/partnerky výzkumu byli vybráni záměrným kvótním výběrem. Dle Miovského (2006), název záměrný vychází z toho, že komunikační partneři/partnerky, které vyhledáváme, mají stejné vlastnosti a jsou vybíráni na základě námi zvoleného kritéria, které splňují.

Kvótou pro výběr komunikačních partnerů/partnerek byl:

- a) věk 65+
- b) délka využívání služeb v KC - minimálně 6 měsíců
- c) ústní souhlas se zapojením do výzkumu.

3.3 Realizace výzkumu

Výzkum jsem realizovala v období měsíců února a března 2016. Všichni komunikační partneři/partnerky výzkumu byli seznámeni jak s mou osobou, tak i s oborem, který studuji, dále s bakalářskou prací, kterou píši a k čemu jejich spolupráce poslouží. Snažila jsem se jim přiblížit, jakým směrem se otázky budou ubírat a ubezpečila je, že všechny nasbírané informace jsou a budou použity pouze pro realizaci

výzkumu bakalářské práce a zcela anonymní. V této práci budou jednotliví komunikační partneři/ partnerky označeni zkratkou KP1- KP6.

V průběhu měsíce února 2016 byly pomocí e-mailu osloveny jednotlivé organizace působící v Komunitním centru Máj v Českých Budějovicích, s dvěma zástupci organizací dále proběhlo osobní setkání.

Dále v měsíci únoru 2016 proběhl rozhovor s pracovnící organizace Ledax, o. p. s., která má na starost tvorbu volnočasových aktivit pro seniory/seniorky. Rovněž jsem ji seznámila jak s mou osobou, tak i s oborem, který studuji, dále s bakalářskou prací, kterou píši a k čemu jejich spolupráce poslouží. Rozhovor trval 30 minut a s jejím souhlasem jsem rozhovor nahrála na mobilní telefon a následně přepsala do počítače. Nahrávka byla poté smazána.

4 Výsledky

V rámci lepší orientace jsem vytvořila tabulku 1 se základními údaji komunikačních partnerů/partnerek.

Tabulka 1: Základní údaje komunikačních partnerů

	Věk	Pohlaví	Rodinný stav	Nejvyšší dosažené vzdělání	Délka využívání služeb KC
KP 1	68	žena	vdova	vysokoškolské	2 roky
KP 2	72	žena	vdaná	učňovské	1 rok
KP 3	66	žena	vdaná	středoškolské s maturitou	6 měsíců
KP 4	70	muž	ženatý	středoškolské s maturitou	2 roky
KP 5	88	žena	vdova	učňovské	2 roky
KP 6	69	muž	svobodný	učňovské	2 roky

Zdroj: Vlastní výzkum

4.1 Výsledky k výzkumné otázce č. 1

HVO1: *Jaké služby využívají senioři/ seniorky v Komunitním centru Máj v Českých Budějovicích?*

Jak jste se dozvěděl/a o činnosti KC?

Z výzkumu plyne, že polovina dotázaných seniorů/seniorek se o činnosti Komunitního centra Máj v Českých Budějovicích dozvěděla díky Klubu R51, dva z šesti se o KC dozvěděli díky informační kampani a z doslechu.

KP1: „O službách KC jsem se dozvěděla v Klubu R51, to je klub pro lidi 51+ a je to tam perfektní a tam byly právě i různé letáčky, který my dostáváme teda no, a tam jsem si to vynašla a začala sem chodit.“

KP2: „Tak protože sleduju tisk a od toho Ledaxu sem měla i služby pro svého manžela, takže sem začala chodit, tam jsem se seznámila s tímhle tím vším, pak sem začala chodit do Klubu R51 a tam vlastně sem se dozvěděla o všech těchle akcích a o tomhle komunitním centru na Máji, tak jsem sem začala chodit, protože tam dávají program.“

KP3: „No chodím na takové přednášky, diskuze do R51a tam dávali letáčky a i mluvili tady o tomhle centru.“

KP4: „No když to tady postavili, tak jsme o tom slyšeli, bydlíme kousek tady, tak tím pádem jsme s manželkou přišli a tady to hned bylo na programu.“

KP5: „Já tu bydlím, takže chodím nakoupit do Penny, takže sem o tom věděla a od syna to tu stavěli, ten Hochtief, takže sem věděla, k čemu to bude, a tak sem se to dozvěděla.“

KP6: „Já už si to ani nepamatuju, to už je dva roky, asi z letáčků.“

Které aktivity využíváte?

Pomocí otevřeného kódování jsem dospěla k závěru, že hlavní aktivitou, kterou senioři/seniorky využívají, jsou volnočasové aktivity, mezi které patří trénink paměti, který využívá polovina dotazovaných, z nichž dva mají učňovské vzdělání. Rukodělným dílnám dává přednost polovina dotazovaných, z nichž dvě jsou ženy. Přednášky navštěvuje opět polovina dotázaných, ostatní chodí pravidelně na program organizace Ledax, o. p. s., která ovšem přednáškovou činnost zajišťuje.

KP1: „*Ráda chodím každou středu, protože je tu Ledax, a ti jsou fajn. Mají pro nás připravený celodenní program. Vede to Eva Hejduková, někdy má i pomocníky jako například dnes, Markétu.*“

KP2: „*Většinou takhle na ty tvořivé dílny chodím pravidelně, na ostatní zase ne, protože chodím i na jiný akce pro seniory, takže to všechno časově nezvládám. Vede to paní Eva.*“

KP3: „*Využívám přednáškovou činnost, jsou různé, vedou je různí lidé, cestovatelé. Ráda si poslechnu něco o místě, kam jsem se nepodívala.*“

KP4: „*Cvičení paměti, já hlavně přednášky, rukodělný tady ty besedy, vede to hlavně Ledax.*“

KP5: „*Na paměť, na cvičení na to co se mi líbí na všechny přednášky, to je zajímavý tady.*“

KP6: „*Chodím sem na Ledax jenom, tady jak to vede Evička a Markétka, ty rukodělný a trénink paměti.*“

Jak často docházíte do KC?

Z výzkumu je patrné, že pět ze šesti dotázaných komunikačních partnerů/partnerek dochází pravidelně každou středu po dobu dvou let od zahájení činnosti KC. KP3 do Komunitního centra dochází poměrně krátce, avšak pravidelně každou středu už půl roku.

KP1: „*Chodím od začátku, což jsou už 2 roky. Chodím podle zájmu. Na ty výtvarný práce chodím na všechny, jinak pak na ty filmy cestovatelský a tak, to se mi taky líbí.*“

KP2: „*Chodím sem už dlouho, asi to bude už rok. Pravidelně na ty středeční rukodělný a tvořivý dopoledne.*“

KP3: „*Už to bude půl roku, chodím na přednášky a hlavně ty středy.*“

KP4: „*Od začátku takže, dennodenně pomalu, takže asi 2 roky, chodím sem převážně s manželkou.*“

KP5: „*Já sem chodím od začátku, kdy byl zahájen provoz, když skončila stavba tak byly ty první hodiny zdejšího setkání asi 2 roky.*“

KP6: „*To už budou dva roky, já chodím hned od začátku, každou středu na Ledax.*“

Máte nějakou oblíbenou aktivitu?

Pomocí výzkumu jsem dospěla k tomu, že nejoblíbenější aktivitou pro seniory/seniorky jsou rukodělné aktivity, na které pravidelně dochází čtyři z šesti komunikačních partnerů/partnerek, dále pak polovina z nich dochází na cvičení paměti.

KP1: „*Nejoblíbenější činností jsou právě ty výtvarné práce a rukodělné. Člověk se tak nějak udržuje.*“

KP2: „*Nejoblíbenější mám ty rukodělný dopoledne, protože to byl můj koníček celej život dělat nějaký takovýdle věci, takže na to chodím, ono je tady ještě zpívání a trénování paměti a všechny možný akce a to zatím ještě nepotřebuju.*“

KP3: „*Nejradši mám přednášky, pak taky ty tvořivé dny.*“

KP4: „*Nejvíc to cvičení paměti a pak ty přednášky.*“

KP5: *„No tu paměť to mě baví a celkem tam mam i úspěch to bych řekla, že jaksí celkem ovládám.“*

KP6: *„Tady ty rukodělný co tu děláme a trénink paměti.“*

Pro přehled organizací působících přímo v Klubu seniorů přikládám tabulku 2 - 4 Aktivita pro seniory/seniorky v rámci Klubu seniorů v Komunitním centru Máj v období 2014-2016, ve které se můžete dozvědět více o činnosti jednotlivých organizací, o době působení v Komunitním centru, tzn. v jaký den a v jakou hodinu zde působí. Dále je zde uvedeno, zda jsou aktivity zpoplatněny či ne a zda je počet seniorů/seniorek organizacemi sledován.

Tabulka 2: Aktivity pro seniory/seniorky v rámci Klubu seniorů v Komunitním centru Máj v roce 2014

Název organizace	Rok 2014
Svaz důchodců	Pondělí: 9:00 – 12:00 hod. - pěvecký soubor „ROZMARÝN“/návčik písní atd./ volnočasové aktivity, stolní hry a jiné, karetní hry – „BRIDŽ“ 11:30 – 13:30 hod. - provozování a návčik tanců, taneční soubor „SLUNEČNICE“ 14:00 - 16:00 hod. – relaxační cvičení „JOGA“ Čtvrtek: 9:00 -12:00 hod. - klidové a volnočasové aktivity, trénování paměti, rekondiční a relaxační cvičení, rytmická gymnastika, počítačový kurz 14:00 – 17:00 hod. - posezení při hudbě a zpěvu Vstup na akce je zdarma. Počet seniorů/ seniorek nesledují
Svaz diabetiků	V roce 2014 zde Svaz nepůsobil.
Ledax, o.p.s.	Středa- 9:00-12:00, 13:00-16:00- výběr z dopoledních či odpoledních aktivit. Rukodělná dopoledne, tréninky paměti, pletení, přednášky a besedy na různá témata, či návštěvy muzea. Vstup na akce je zdarma. Počet seniorů/ seniorek nesledují.
Magistrát města ČB	Pondělí- 13:00-17:00, pátek- 9:00-11:00 Setkání seniorů – volnočasové aktivity, hraní společenských her, volný přístup na PC, posezení u kávy nebo čaje, přednášky, canisterapie. Vstup na akce je zdarma. Počet seniorů/ seniorek nesledují.

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 3: Aktivity pro seniory/seniorky v rámci Klubu seniorů v Komunitním centru Máj v roce 2015

Název organizace	Rok 2015
Svaz důchodců	Pondělí: 9:00 – 12:00 hod. - pěvecký soubor „ROZMARÝN“/návčik písni atd./ volnočasové aktivity, stolní hry a jiné, karetní hry – „BRIDŽ“ 11:30 – 13: 30 hod. - provozování a návčik tanců, taneční soubor„SLUNEČNICE“ 14: 00 - 16:00 hod. – relaxační cvičení „JOGA“ Čtvrtek: 9:00 -12:00 hod. - klidové a volnočasové aktivity, trénování paměti, rekondiční a relaxační cvičení, rytmická gymnastika, počítačový kurz 10:00-11:00 -cvičení 14:00 – 17:00 hod. - posezení při hudbě a zpěvu Vstup na akce je zdarma. Počet seniorů/ seniorek nesledují
Svaz diabetiků	Úterý- 9:00-12:00- volnočasové aktivity, cvičení na židlích. Vstup na cvičení je zdarma. Na cvičení chodí přibližně 17 seniorů/seniorek.
Ledax, o.p.s.	Středa- 9:00-12:00, 13:00-16:00- výběr z dopoledních či odpoledních aktivit. Rukodělná dopoledne, tréninky paměti, pletení, přednášky a besedy na různá témata, či návštěvy muzea. Vstup na akce je zdarma. Počet seniorů/ seniorek nesledují.
Magistrát města ČB	Pondělí- 13:00-17:00, pátek- 9:00-11:00 Setkání seniorů – volnočasové aktivity, hraní společenských her, volný přístup na PC, posezení u kávy nebo čaje, přednášky, canisterapie. Vstup na akce je zdarma. Počet seniorů/ seniorek nesledují.

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 4: Aktivity pro seniory/seniorky v rámci Klubu seniorů v Komunitním centru Máj v roce 2016

Název organizace	Rok 2016
Svaz důchodců	Pondělí: 9:00 – 12:00 hod. - pěvecký soubor „ROZMARÝN“/návčik písní atd./ volnočasové aktivity, stolní hry a jiné, karetní hry – „BRIDŽ“ 11:30 – 13: 30 hod. - provozování a návčik tanců, taneční soubor,„SLUNEČNICE“““ 14: 00 - 16:00 hod. – relaxační cvičení „JOGA“ Čtvrtek: 9:00 -12:00 hod. - klidové a volnočasové aktivity, trénování paměti, rekondiční a relaxační cvičení, rytmická gymnastika 14:00 – 17:00 hod . - posezení při hudbě a zpěvu. Vstup na akce je zdarma. Počet seniorů/seniorek nesledují
Svaz diabetiků	Úterý- 9:00-12:00- volnočasové aktivity, cvičení na židlích. Vstup na cvičení je zdarma. Na cvičení chodí přibližně 17 seniorů/seniorek.
Ledax, o.p.s.	Středa- 9:00-12:00, 13:00-16:00- výběr z dopoledních či odpoledních aktivit. Rukodělná dopoledne, tréninky paměti, pletení, přednášky a besedy na různá témata, či návčtvy muzea. Vstup na akce je zdarma. Počet seniorů/ seniorek nesledují.
Magistrát města ČB	Pondělí- 13:00-17:00, pátek- 9:00-11:00 Setkání seniorů – volnočasové aktivity, hraní společenských her, volný přístup na PC, posezení u kávy nebo čaje, přednášky, canisterapie. Vstup na akce je zdarma. Počet seniorů/ seniorek nesledují.

Zdroj: vlastní výzkum

Navštívil/a jste v KC nějakou přednášku?

Výzkum ukázal, že na přednášky v KC Máj v Českých Budějovicích dochází celkem čtyři ze šesti dotazovaných komunikačních partnerů/partnerek a to pravidelně.

KP1: *„Ano, navštěvuji je často, nejčastěji jde o cestovatelské přednášky. Naposled to bylo o cestování do Kostariky.“*

KP2: *„Zatím tady v centru ne.“*

KP3: *„Ano, chodím spíše na přednášky, protože sem chodila na univerzitu třetího věku, takže se ubírám spíše tímhle směrem.“*

KP4: *„Ano, chodím, chodím na všechny. „*

KP5: *„Ano, ale teď si nevzpomenu na jakou, teď mě to nenapadne to až dýl.“*

KP6: *„Ne, chodím jen na Ledax.“*

Jak jste s aktivitami spokojen/a?

Všichni dotazovaní komunikační partneři/partnerky jsou s provozovanými aktivitami velmi spokojeni. Na škále od 1 – velmi nespokojen/a do 5 - velmi spokojen/a všichni ohodnotili nejvyšším stupněm, tedy číslem pět.

KP1: *„Určitě teda pětku to velmi spokojená, hlavně s Ledaxem ty středy.“*

KP2: *„Jsem velmi spokojena.“*

KP3: *„Pětka, velmi spokojená.“*

KP4: „*Pět, jsem velmi spokojen.*“

KP5: „*Nejradši mám Ledax, to jim musím napsat tam za všechny jednička hvězdičkou, teda tady ta pětka.*“

KP6: „*Pětka, velmi spokojenej.*“

Jaké aktivity zde z Vašeho pohledu chybí?

Na základě otevřeného kódování jsou komunikační partneři/partnerky s aktivitami spokojeni natolik, že zde žádnou aktivitu nepostrádají.

KP1: „*Nic nepostrádám, jsem velice spokojená, pokud si s něčím nevím rady, jdu za ostatními a oni mi poradí.*“

KP2: „*No tak já nevím, myslím si, že ta činnost toho centra je poměrně velká, protože těch aktivit je hodně, já si myslím, že ani ne protože je tady milý prostředí a všechno, nevím, nemůžu říct.*“

KP3: „*Líbí se mi tu, zatím není nic, co bych postrádala.*“

KP4: „*Tady v ty středy bych řekl, že nic nechybí.*“

KP5: „*No někdy v těch přednáškách, jak se jmenuje ten cestovatel, Říha asi, no já si nevzpomenu, ale prostě by to chtělo víckrát se zúčastnit ne jen jednou, ale asi jsou věci, co bych postrádala, ale momentálně si nevzpomenu.*“

KP6: „*Já sem tady se vším spokojenej, nic mi nechybí.*“

Znáte další organizace působící v Komunitním centru mimo Klub seniorů, které se zaměřují na seniorskou populaci?

Na základě prováděného výzkumu se ukázalo, že čtyři z šesti komunikačních partnerů/partnerek má přehled pouze o Senior pointu a Poradně Eva, jiné organizace nevyhledávali, nejčastěji z důvodu toho, že je zatím nepotřebují.

KP1: „*Vím, že je tu Senior point, který vede také Eva Hejduková.*“

KP2: „*Pro seniory je tu Senior point, a také na stejném místě poradna.*“

KP3: „*Vím o Senior pointu, vede to Eva jako středy v Ledaxu, pak asi Poradna Eva myslím.*“

KP4: „*Určitě Senior point, pak je tu něco pro děti a rodiny.*“

KP5: „*Jen to co nám tu Evička říká o tom, no Senior pointu.*“

KP6: „*Vím, že je tu ten senior point, ten vede taky Evička, jinak pak tady je tady nějaká poradna.*“

Využil/a jste nějakou další aktivitu nějaké z ostatních organizací?

Z výzkumu je patrné, že dotazovaní senioři/seniorky doposud nevyužili žádných aktivit ostatních organizací. Výjimkou je Senior point, který spadá pod organizaci Ledax, o. p. s.

KP1: „*Ne, chodím jen ve středu na Ledax.*“

KP2: „*Zatím jsem jiné aktivity z časové vytíženosti nevyužila.*“

KP3: „*Nevyužila zatím.*“

KP4: „*Ne já chodím jen sem, manželka navštívila i Senior point.*“

KP5: „*Ne chodím jen sem.*“

KP6: „*Ne, chodím jen na ten Ledax.*“

Na základě rozhovorů se komunikační partneři/partnerky shodují, ve všech případech využívají převážně služeb týkajících se organizace Ledax, o. p. s. V dílčích případech jde o využívání Senior pointu, který zde působí také pod záštitou organizace Ledax, o. p. s. Na základě informací ostatních organizací působících v Komunitním centru Máj v Českých Budějovicích můžeme říci, že senioři/seniorky dávají přednost Klubu seniorů před ostatními. Ostatní organizace pro ně nejsou příliš známé, a proto pro představu, přidávám tabulku 5 - Ostatní organizace působící v Komunitním centru Máj v Českých Budějovicích. Z tabulky je patrné, že senioři/seniorky převážně navštěvují organizace působící v Klubu seniorů.

Tabulka 5: Ostatní organizace působící v Komunitním centru Máj

Název organizace	Základní informace o organizaci
Senior point	Pátek- 8:00-11:30, 12:00-14:30 Poskytuje potřebné informace seniorům/ seniorkám, při vyhledání služeb a jejich poskytovatelů, informace ve správní nebo právní problematice, dále je zde k dispozici počítač s internetem. Senior point obvykle navštíví cca 4 až 6 seniorů/ seniorek.
Salesiánské středisko mládeže	Pondělí- Středa- 14:30-16:00- Otevřená herna, Pondělí- Čtvrtek- 13:30-14:30 -doučování 1. ZŠ stupeň, Úterý- Čtvrtek- 15:00-16:00- doučování 2. ZŠ stupeň. Středisko nabízí programy pro děti, popřípadě pro jejich rodiny. Senioři do programů nedochází. Od doby působení kolem 5 seniorů/seniorek jako dobrovolníků na doučování.
Jihočeská rozvojová, o.p.s.	Úterý- 9:00-11:00- Služby zaměřeny na rodinu, která řeší obtížnou situaci v různých oblastech. Může se jednat o oblast výchovy, majetkoprávních vztahů, rozvodu apod. Senioři/ seniorky poradenské centrum Rodina v komunitním centru Máj tak vůbec nenavštěvují. Služby na ně nejsou zaměřeny.
Koníček	Úterý- 14:15-16:00, čtvrtek- 9:00-11:00- Organizace poskytuje službu sociální rehabilitace - pro osoby se zdravotním postižením a osoby z vyloučených lokalit. Neorientuje se na pomoc seniorů/ seniorek.
Tyflokabinet	Pátek- 8.00-11:00- Organizace poskytuje odborné sociální poradenství. Počet senior/ seniorek nesleduje.
Diecézní charita- Poradna Eva pro ženy a dívky v nouzi	Pondělí- 13:00-16.00 Poradna poskytuje poradenství ženám a dívkám v nouzi a to od 16 let bez horní hranice věku. Služba je anonymní. Počet seniorek nesledují.
Fokus	Po telefonickém objednání. Cílovou skupinou jsou lidé s duševním onemocněním. Senioři tuto organizaci v KC nenavštěvují.
M Centrum pro rodinu	Pondělí – pátek 8:00- 21:00 Senioři/ seniorky docházejí na rehabilitační cvičení, jógu v denním životě, na pilates. Počet seniorů/ seniorek nesledují.

Zdroj: Vlastní výzkum

Z důvodu neznalosti ostatních organizací působících v Komunitním centru jsem se rozhodla při rozhovorech předložit komunikačním partnerům/partnerkám tabulku 5 pro rozšíření jejich informací. Z tabulky 5 vyplývá, že z osmi dalších organizací působících mimo Klub seniorů se seniorům/seniorkám věnují dvě organizace, a to Senior point a M Centrum pro rodinu. Výsledkem je zjištění, že žádný z komunikačních partnerů nenavštěvuje organizace mimo Klub seniorů, avšak KP4 během rozhovoru uvádí, že Senior point navštívila jeho manželka.

4.2 Výsledky k výzkumné otázce č.2

HVO2: *Jaký je přínos služeb v Komunitním centru Máj v Českých Budějovicích pro seniory/ seniorky?*

Za jakým účelem do KC docházíte?

Pomocí otevřeného kódování bylo zjištěno, že primárním důvodem docházení seniorů/seniorek do KC je setkávání se se svými vrstevníky. Dále pak snaha něčemu se přiučít, zlepšit svou manuální zručnost či zahnat pocit osamělosti nebo smysluplně využít volný čas.

KP1: *„Jsem ráda mezi lidma, chodím ráda mezi lidi, mám lidi ráda, takhle mě bolí to a tamhle, o a takhle mě nebolí nic mezi lidma.“*

KP2: *„Právě proto že se tu člověk setká s jinejma lidma, pozná jiný lidi a protože já se úplně sama tady, manžel mi zemřel a děti mám pryč, takže je to vlastně pro mě to, že se setkávám s jinýma takový odreagování.“*

KP3: *„Jednak z důvodu setkání s jinými lidmi, ale také abych se něco pochytila, něco se naučila to manuální, předtím sem tu byla na vánočním a velikonočním setkání a pak to využiju doma v noučatům.“*

KP4: „*No takže jenom na tady ty akce, takže na to setkávání s ostatníma.*“

KP5: „*Neměla sem celkem kam jít, protože sem sama, a tak sem strašně šťastná, že to tu mám, že sem mezi lidmi, daleko nedojdu, hlavně je to tu milý, hezký prostředí, říkáme si křestními jmény.*“

KP6: „*Nějak smysluplně abych vyplnil ten čas, a vidět se s ostatníma.*“

V čem spatřujete přínos aktivit KC pro seniory?

Z výsledků otevřeného kódování je patrné, že komunikační partneři/partnerky vidí přínos KC hlavně v pomoci seniorům/seniorkám využít smysluplně jejich volný čas.

KP1: „*Určitě je to pro nás důchodce přínosné, nesedíme doma, ale tady jsem mezi ostatníma a ještě se i něčemu přiučíme.*“

KP2: „*Člověk, čím je víc starší, tím si ví míň rady, tím víc potřebuje pomoc s těma různýma věcmá, takže v tomhle by asi mohl být přínos.*“

KP3: „*Obecně asi je to výhodný, ty lidi něco dělají, nějak se zabaví a nesedí doma jen tak.*“

KP4: „*Jo to já nevím tohle, asi že se tu sejdem, máme tady téměř všechno zadarmo.*“

KP5: „*Je to tu pozitivní, ten pozitivní přístup.*“

KP6: „*No asi jak sem říkal, ten čas nějak smysluplně vyplnit, využít.*“

Na základě zjištěných informací přínos Komunitního centra Máj v Českých Budějovicích spočívá především v předcházení sociální exkluzi. Všichni komunikační partneři/partnerky se shodli na tom, že KC je vhodné k aktivnímu trávení jejich volného

času. Probíhá zde jak mezigenerační setkávání, tak setkávání skupin. Jde o efektivní naplnění volného času.

4.3 Výsledky k výzkumné otázce č. 3

HVO3: *V čem spočívá role sociálního pracovníka v Komunitním centru Máj v Českých Budějovicích?*

Co si představujete pod pojmem sociální pracovník?

Z otevřeného kódování vyplývá, že v podvědomí komunikačních partnerů/partnerek sociální pracovník představuje osobu, která nabízí svou pomoc lidem téměř ve většině situací. Odpovědi jsem vyjádřila v tabulce 4.

Tabulka 4: Komunikační partneři a pojem sociální pracovník

Komunikační partneři	Co si představujete pod pojmem sociální pracovník?
KP1	„Je to člověk, na kterého se můžou ostatní obrátit se svým problémem. Řekla bych, že je tady v tom Senior pointu, určitě je to pro ty lidi, co potřebují pomoc výhodné, hlavně to sociální poradenství.“
KP2	„Určitě nějaká pomoc starým lidem, já si myslím, že člověk do budoucna asi bude muset využít nějaký takovýhle služby, protože si nebude asi vědět rady, kdo tady třeba má rodinu a má tu děti, tak je to trošku jiný, ale když tady zůstane úplně sám, tak je to horší.“
KP3	„Někdo kdo poradí, když lidi potřebují, pomoc lidem asi s čímkoliv, tady nejsem schopná posoudit.“
KP4	„Asi člověka, který nám pomůže, určitě, kdo to potřebuje, určitě mu poradí. Zatím problémy nemám takže, žádný služby sem nepotřeboval.“
KP5	„Tady asi Evička by vám řekla víc, já to nevím, zatím to zvládám sama, ale asi kdyby někdo potřeboval pomoc tak si za ním dojde.“
KP6	„To je tady ta poradna asi, co dělá, nevím, ještě sem to nepotřeboval.“

Zdroj: Vlastní výzkum

Setkal/a jste se v KC se sociálním pracovníkem?

Žádný z komunikační partnerů/partnerek se doposud v KC se sociálním pracovníkem neseťkal. Jednak z důvodu toho, že jeho služby nepotřebují, a jednak z toho důvodu, že v KC nepůsobí.

KP1: „Jednou sem se obrátila na ně ohledně, měla sem problémy, já nevím, jak bych to řekla, týkalo se to akcií, takže to poradenství, na to sem se obrátila, na paní Hejdukovou. Ta se obracela na další odborníky a to jsme konzultovali, sice to bylo v můj neprospěch, ale dotáhly jsme to až do konce. Dá se říct, že tu paní Hejduková působí jako sociální pracovník.“

KP2: „Zatím jsem se s nikým takovým tady nesetkala.“

KP3: „Ne, nevím o něm. Zatím sem tyhle služby nepotřebovala ani sem ho nevyhledávala.“

KP4: „Nesetkal, nejspíš tu není.“

KP5: „Je to tady myslím, v druhém patře, já to zatím nepotřebovala, ne že bych měla problémů málo, ale to co potřebuju buď vyřeším, nebo se to vyřeší samo no.“

KP6: „Ne zatím nepotřebuju.“

Z výše uvedených informací vyplývá, že zkušenost komunikačních partnerů/partnerek se sociálním pracovníkem v jejich životech, byla doposud nulová. S přibývajícím věkem se tato potřeba může měnit. V současnosti v Komunitním centru Máj v Českých Budějovicích nepůsobí žádný sociální pracovník, avšak v budoucnosti některé organizace, například Ledax, o. p. s., plánují rozšířit své aktivity i v této oblasti. Nyní jeho přítomnost není třeba, z mého pohledu a z informací některých organizací by byl v tuto chvíli nevytížený.

Na základě rozhovoru s pracovnící organizace Ledax, o. p. s., kterou senioři/seniorky podle zjištěných informací nejčastěji navštěvují, bylo zjištěno, že počet seniorů/seniorek navštěvující organizaci Ledax, o. p. s, neustále stoupá, avšak přesné statistiky si organizace nevede. Přínos Komunitního centra pro seniory/seniorky vidí

především v přecházení sociální exkluze, lidé se mají kde scházet, věnují se něčemu užitečnému, začleňují se do kolektivu.

„Jak jsem říkala, lidé nesedí doma zavření, jsou mezi lidmi, věnují se něčemu užitečnému, něčemu co je baví, nepodléhají sociální exkluzi, nespadnou do ní, začleňují se do kolektivu. Lidé, jsou i ve vyšším věku soběstační, vidím v tom benefit i pro rodinu, která se tím pádem stará méně.“ (Aktivizační pracovnice).

Výzkum ukázal, že sociální pracovník v Komunitním centru Máj v Českých Budějovicích v současné době nepůsobí, avšak do budoucna jeho působnost není vyloučena. Nyní by jeho služby nebyly dostatečně využívány. Silnější propagace a reklama Komunitního centra by se, dle mého názoru, odrazila v podvědomí daleko širší společnosti.

Na otázku zda v Komunitním centru působí sociální pracovník aktivizační pracovnice odpověděla: *„V komunitním centru převažují volnočasové aktivity, v Senior pointu jde především o poskytnutí rad či potřebných informací. Není zde registrovaná sociální služba, v současné době by se jeho služeb dostatečně nevyužilo, většina seniorů vyhledává jeho služby, až když je potřeba, proto bych navrhovala zvýšit jejich sociální gramotnost. Avšak do budoucna by se zde mohlo objevit více poradenských aktivit a s nimi i sociální pracovník. Další zkušenosti nám ukáží, jakým směrem se zaměřit.“* (Aktivizační pracovnice).

5 Diskuze

Na začátku diskuze bych ráda upozornila na to, že komunitní sociální práce není v naší společnosti příliš známé téma, a proto odborné literatury zatím není mnoho, avšak z dostupných publikací se všechny podstatné pojmy či údaje dají srozumitelně zpracovat.

Věkovou hranici seniorů v odborné literatuře můžeme najít rozmanitou, objevuje se údaj 60 a 65 let věku (Loužecký, 2008). Věk komunikačních partnerů/partnerek se v této bakalářské práci pohyboval od 66 let - 88 let, čili opravdu široké rozmezí.

Podle Klevetové a Dlabalové (2008) je stáří etapou, kdy by si člověk měl uvědomit jak dál žít, přijímat stáří a vybírat si činnosti, na které stačí, při kterých je sám sebou, jelikož dochází k poklesu svalové síly a svalové hmoty, může se snadno stát, že se senior/seniorka snadno poraní.

V Komunitním centru Máj v Českých Budějovicích jsem se setkala s tím, že si senioři/seniorky vybírali takové činnosti, které udrží jejich jemnou motoriku, například pletení, háčkování či jiné drobné práce. **Máte nějakou oblíbenou aktivitu?** KP2: *„Nejoblíbenější mám ty rukodělný dopoledne, protože to byl můj koníček celej život dělat nějaký takovýdle věci, takže na to chodím, ono je tady ještě zpívání a trénování paměti a všechny možný akce a to zatím ještě nepotřebuju.“* (Vlastní výzkum). Opařilová (2008) uvádí, že právě jemná motorika vede k postupnému zdokonalení jemných pohybů rukou, uchopování a manipulace s drobnějšími předměty.

Dalším jevem stáří jsou sociální změny, nejvýznamnější změnou je odchod do penze a s ní související změna ekonomické situace seniorů, strach z osamělosti, ze stáří, změna životního stylu. Odchodem do důchodu se ztrácí pracovní přátelství a kontakt s lidmi a mění se také rodinné vztahy (Klevetová, Dlabalová, 2008). Z výzkumu a při působení v rámci odborné praxe v Komunitním centru Máj v Českých Budějovicích je patrné, že senioři/seniorky do centra docházejí zejména z důvodu volného času a omezení pocitu osamělosti. Při rozhovorech s komunikačními partnery/partnerkami vyplynulo, že vyhledávají společnost a i ve stáří se snaží aktivně využívat svůj volný čas.

Komunitu můžeme chápat jako sociální útvar charakterizovaný zvláštními typy vazeb mezi členy. Lidé tvořící společnou komunitu mají společné zájmy a hodnoty (Gojová, 2006). Komunitu můžeme mimo jiné rozdělit na teritoriální a zájmovou (Navrátil, 2001). Z výzkumu vyplývá, že v Komunitním centru jde o komunitu zájmovou. Tuto komunitu totiž tvoří lidé se společnými zájmy. Jde zde především o zájem týkající se poskytovaných aktivit, plnění společných úkolů a společné dosažení jejich cílů.

Komunitní práci můžeme rozumět přístup k lidem, proces k jejich aktivizaci, aby se sami postarali o řešení problémů nebo postup (způsob), jak řešit určitý problém (Matoušek, 2003). Výzkum ukazuje, že aktivity v Komunitním centru mají aktivizační účel. Senioři/seniorky aktivně tráví svůj volný čas, případně společně řeší vzniklé problémy. Předmětem sociální práce s komunitou vyššího věku je rovněž podpora zdraví osob vyššího věku žijících v komunitě (Janečková, in Matoušek, 2010). Dle výsledků výzkumu docházejí komunikační partneři/partnerky na přednáškové činnosti, které jsou v některých případech zaměřené právě na oblast zdraví.

Seniorům může komunita poskytnout nejen pomoc, ale i podporu a rozvoj aktivit, které pomáhají seniorům důstojně přežít stárnutí, které pro ně přináší mnoho změn (Hrozenská, 2008). Z výzkumu vyplývá, že senioři/seniorky využívají aktivity KC právě z důvodu smysluplného využití jejich volného času a z důvodu setkávání se se svými vrstevníky.

Za jakým účelem do KC docházíte? KP3: *„Jednak z důvodu setkání s jinými lidmi, ale také abych pochytila, něco se naučila to manuální, předtím sem tu byla na vánočním a velikonočním setkání, a pak to využiju doma vnoučatům.“* (Vlastní výzkum).

Přínos Komunitního centra pro seniorskou populaci spatřuji v efektivním naplňování jejich volného času, dále jak v generačním, tak v mezigeneračním setkávání a v neposlední řadě díky těmto faktům i předcházení sociální exkluzi, kterou můžeme chápat jako proces, kde těm, co jsou ohroženi sociálním vyloučením, je dána příležitost na participaci na ekonomickém, sociálním a kulturním životě společnosti, která je považována danou společností za standardní (Mareš, 2008).

V čem spatřujete přínos aktivit KC pro seniory? KP1: „*Určitě je to pro nás důchodce přínosné, nesedíme doma, ale tady jsem mezi ostatními a ještě se i něčemu přiučíme.*“ (Vlastní výzkum).

Člověk pracující v komunitě musí znát její členy, musí být seznámen se vztahy, které v komunitě panují, a s vlivy, které na komunitu působí. Tyto znalosti poté využívá k řešení problémů a práci v komunitě (Navrátil, 2001). Velkou součástí práce sociálního pracovníka je vytvoření pozitivního vztahu s klientem, který se zakládá především na respektu a partnerství (Matoušek 2005). Výzkum ukázal, že komunikační partneři/partnerky si pod pojmem sociální pracovník představují člověka, na kterého se mohou obrátit v tíživé sociální události. Ovšem k bližší identifikaci tohoto pojmu nedošlo, jelikož se žádný z komunikačních partnerů/partnerek se sociálním pracovníkem ve svém životě nesetkal.

Co si představujete pod pojmem sociální pracovník? KP1: „*Je to člověk, na kterého se můžou ostatní obrátit se svým problémem. Řekla bych, že je tady v tom Senior pointu, určitě je to pro ty lidi, co potřebují pomoc výhodné, hlavně to sociální poradenství.*“ (Vlastní výzkum).

Pracovník se snaží o rozšiřování a prohlubování porozumění komunity k jejím problémům (Hartl, 1997). Z výzkumu vyplývá, že žádný z komunikačních partnerů/partnerek se doposud se sociálním pracovníkem uvnitř v Komunitním centru, ani jinde nesetkal.

Aktivity v centru vedou aktivizační pracovnice, nikoli sociální pracovnice. Senioři/seniorky ovšem neváhají se na ně se svými dotazy obracet. KP1 během rozhovoru uvádí, že se sociálním pracovníkem doposud neměla žádné zkušenosti, avšak s problémem jí právě pomohla pracovnice organizace Ledax, o. p. s. Konkrétně ji dala potřebné informace, na koho se obrátit, dokonce pomohla s kontaktováním potřebných osob.

V čem Vám konkrétně pracovníci pomohli? KP1: „*Jednou sem se obrátila na ně ohledně, měla sem problémy, já nevím, jak bych to řekla, týkalo se to akcí, takže to poradenství, na to sem se obrátila na paní Hejdukovou, ta se obracela na další odborníky a to jsme konzultovali, sice to bylo v můj neprospěch, ale dotáhly jsme to až*

do konce. Dá se říct, že tu paní Hejduková působí jako sociální pracovník.“ (Vlastní výzkum).

Zde je opravdu nutné znát členy komunity a vlivy, které na celou komunitu působí. Z rozhovoru s aktivizační pracovnící organizace Ledax, o. p. s, která vede aktivity v Komunitním centru pro seniory/seniorky, si myslím, že působnost sociálního pracovníka v současné době není potřebná. Základní informace, které se objevují v nejčastějších dotazech seniorů/seniorek je schopen podat Senior point, který v Komunitním centru působí pod záštitou organizace Ledax, o. p. s.

Dle Matouška (2003) je komunitní centrum místo, kde jsou poskytovány ambulantně programy, o které je zájem a jejichž cílem je vzdělávání, pěstování zájmů či vzájemná pomoc členů nebo odborná pomoc při řešení problémů. Z rozhovorů s komunikačními partnery plyne, že docházejí na aktivity, o které mají velký zájem a mají snahu se dále vzdělávat, poznávat nové věci. Mezi nejvíce navštěvované aktivity patří rukodělné práce, trénování paměti, a také přednášky na různá témata. Výzkum ukázal, že senioři/seniorky převážně využívají aktivit, které poskytuje organizace Ledax, o. p. s.

Ze zjištěných informací od ostatních organizací působících v Komunitním centru můžeme říci, že senioři/seniorky dávají přednost právě organizacím, které působí v Klubu seniorů. Jde organizace Ledax, o. p. s., Svaz důchodců, Svaz diabetiků a Magistrát města České Budějovice.

Po představení dalších organizací, viz tabulka 3, kapitola 4 Výsledky, působících v Komunitním centru, je dle mého názoru jejich přítomnost pro seniory/seniorky nezajímavá, jelikož všechny oblíbené aktivity zahrnuje právě Klub seniorů, navíc nabídka aktivit Klubu seniorů a organizací v něm působících je natolik rozmanitá, že senioři/seniorky nemají potřebu vyhledávat jiné aktivity.

6 Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo, pomocí kvalitativního výzkumu, metodou dotazování a technikou polořízeného rozhovoru, zmapovat využívání sociálních služeb a jejich přínos pro seniory/seniorky v Komunitním centru Máj v Českých Budějovicích. Dílčím cílem bylo popsat možnosti komunitní sociální práce se seniory/seniorkami v rámci činnosti Komunitního centra Máj České Budějovice.

Výsledky výzkumu ukázaly, že počet seniorů/seniorek docházejících do Komunitního centra Máj stoupá, zejména v organizaci Ledax, o. p. s. Tato organizace je dle výsledků výzkumu a rozhovorů s komunikačními partnery/partnerkami nejvíce navštěvovanou organizací v Klubu seniorů v Komunitním centru Máj. Přínosem Komunitního centra pro seniorskou populaci je především předcházení sociální exkluze a možnost společných setkávání seniorů/seniorek.

V současnosti v Komunitním centru Máj v Českých Budějovicích nepůsobí žádný sociální pracovník, avšak v budoucnosti některé organizace, například Ledax, o. p. s., plánují rozšířit své aktivity i v této oblasti. Nyní jeho přítomnost není třeba. Z mého pohledu a z informací některých organizací by byl v tuto chvíli nevytížený.

Tato bakalářská práce, může dále posloužit jako zpětná vazba pro Komunitní centrum Máj v Českých Budějovicích, případně jako doplňující materiál vhodný do přednášek o komunitní sociální práci se seniory.

7 Seznam použitých zdrojů

BEDNÁŘOVÁ, D. *Vybrané aspekty života seniorů*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zemědělská fakulta, 2003, 76 s. ISBN 80-7040-641-0.

ČEVELA, R., KALVACH, Z., ČELEDOVÁ, L. *Sociální gerontologie: úvod do problematiky*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 263 s. ISBN 978-80-247-3901-4.

DVOŘÁČKOVÁ, D. *Kvalita života seniorů: v domovech pro seniory*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 112 s. ISBN 978-80-247-4138-3.

GOJOVÁ, A. *Teorie a modely komunitní práce*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2006, 115 s. ISBN 80-7368-154-4.

GRUBEROVÁ, B. *Gerontologie*. 1. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 1998, 86 s. ISBN 80-7040-286-5. Stáří patologické a fyziologické.

HARTL, P. *Komunita občanská a komunita terapeutická*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997, 221 s. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-45-1.

HAŠKOVCOVÁ, H. *Fenomén stáří*. Vyd. 2., podstatně přeprac. a dopl. Praha: Havlíček Brain Team, 2010, 365 s. ISBN 978-80-87109-19-9.

HOLCZEROVÁ, V., DVOŘÁČKOVÁ, D. *Volnočasové aktivity pro seniory*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2013, 96 s., iv s. obr. příl. ISBN 978-80-247-4697-5.

HROZENSKÁ, M. *Sociální práce so staršími ľud'mi a jej teoreticko-praktické východiská*. Martin: Osveta, c2008, 180 s. ISBN 978-80-8063-282-3.

HROZENSKÁ, M., DVOŘÁČKOVÁ, D. *Sociální péče o seniory*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013, 191 s. ISBN 978-80-247-4139-0.

JANEČKOVÁ, H. Sociální práce se starými lidmi v domácím prostředí a v komunitě. In: MATOUŠEK, O (ed.), KODYMOVÁ, P. (ed.) KOLÁČKOVÁ, J. (ed.). *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2010, s. 171-175. ISBN 978-80-7367-818-0.

KLEVETOVÁ, D., DLABALOVÁ, I. *Motivační prvky při práci se seniory*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008, 202 s. Sestra (Grada). ISBN 978-80-247-2169-9.

KOZLOVÁ, L., KUBELOVÁ V. *Jak psát bakalářskou a diplomovou práci*. 2. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2009, 55 s. ISBN 978-80-7394-155-0.

LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006, 368 s. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1284-9.

MALÍKOVÁ, E. *Péče o seniory v pobytových sociálních [sic] zařízeních*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 328 s. Sestra (Grada). ISBN 978-80-247-3148-3.

MAREŠ, Petr, Markéta HORÁKOVÁ a Miroslava RÁKOCZYOVÁ. *Sociální exkluze na lokální úrovni*. 1. vyd. Praha: VÚPSV, 2008, 77 s. ISBN 978-80-7416-014-1.

MATOUŠEK, O (ed.), KODYMOVÁ, P. (ed.) KOLÁČKOVÁ, J. (ed.). *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2010, 351 s. ISBN 978-80-7367-818-0.

MATOUŠEK, O. *Encyklopedie sociální práce*. Vyd. 1. Editor Alois Křišťan. Praha: Portál, 2013, 570 s. ISBN 9788026203667.

MATOUŠEK, O. *Metody a řízení sociální práce*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003, 380 s. ISBN 8071785482.

MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003, 287 s. ISBN 80-7178-549-0.

NAVRÁTIL, P. *Teorie a metody sociální práce*. 1. knižní vyd. Brno: Marek Zeman, c2001, 168 s. ISBN 80-903070-0-0.

NAVRÁTIL, P., ŠIMÍKOVÁ, I. Komunitní sociální práce jako nástroj boje proti sociálnímu vyloučení: příklad Strategie sociální inkluze Romů v Brně. *Sociální práce/ Sociálna práca*, Brno: ASVSP, 2003, roč. 2003, č. 4, s. 76-104. ISSN 1213-6204.

NOVOTNÁ, V. *Sociální práce, její vývoj a metodické postupy: Skripta pro posluchače filoz.fak.Univ.Karlovy*. Dot. Praha: Karolinum, 1992, 128 s. ISBN 80-7066-483-5.

OPATŘILOVÁ, D., ZÁMEČNÍKOVÁ D. *Možnosti speciálně pedagogické podpory u osob s hybným postižením*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008, 180 s. ISBN 978-80-210-4575-0.

PACOVSKÝ, V. *O stárnutí a stáří*. Vyd. 1. Praha: Avicenum, 1990, 135 s. ISBN 8020100768.

ŘEZNÍČEK, I. *Metody sociální práce: Podklady ke stážím studentů a ke kazuistickým seminářům*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994,95 s. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-00-1.

SAK P., KOLESÁROVÁ K. *Sociologie stáří a seniorů*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012, 225 s. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-3850-5.

SÝKOROVÁ, D. *Autonomie ve stáří: kapitoly z gerontosociologie*. Vyd. 1. Praha: Slon, 2007, 284 s. Studie, 45. ISBN 978-80-86429-62-5.

ŠVARÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, 384 s. ISBN 978-80-7367-313-0.

TOKÁROVÁ, A. *Sociálna práca: kapitoly z dejín, teórie a metodiky sociálnej práce*. 4. vyd. Prešov: Akcent print, 2009, 572 s. Acta Facultatis philosophicae Universitatis Prešovensis. ISBN 978-80-89295-15-9.

TWELVETREES, A. C. *Communitywork*. 4th ed. New York: PalgraveMacmillan, 2008, xiv, 238 p. ISBN 9781403949998.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000, 522 s. ISBN 8071783080.

VASKOVÁ, V. *Komunitní plánování – věc veřejná*. 1. vyd. Praha: MPSV v nakladatelství Jan, 2002. 15 s. ISBN 80-86552-30-6.

VENGLÁŘOVÁ, M. *Problematické situace v péči o seniory: příručka pro zdravotnické a sociální pracovníky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, 96 s. ISBN 978-80-247-2170-5.

VOYDANOFF, P. *Work, family, and community: exploring interconnections*. Mahwah, N.J.: Lawrence Erlbaum Associates, 2007, xix, 196 p. ISBN 1410615359.

Internetové zdroje:

HEJDUKOVÁ, E. O komunitním centru. *Ledax.cz* [online]. 2014, [cit. 2015-11-27]. Dostupné z: <http://www.ledax.cz/volnocasove-aktivity-pro-seniory/komunitni-centrum-maj/%29>.

KOVÁRNOVÁ, Šárka. Komunitní centrum na sídlišti Máj. *C-budejovice.cz* [online]. 2014, 18.9.2014 [cit. 2015-11-27]. Dostupné z: <http://www.c-budejovice.cz/cz/skolstvi-zdravotnictvi-socialni-pece/socialni-pece/komunitni-centrum-maj/stranky/obsah.aspx>.

Komunitní plánování - věc veřejná (průvodce). *Mpsv.cz* [online]. 2005, [cit. 2015-11-27]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/847>

LOUŽECKÝ, P. Pojem senior a penzista. *Pozitivni-noviny.cz* [online]. 2008, 16.11.2009 [cit. 2015-11-27]. Dostupné z: <http://www.pozitivni-noviny.cz/cz/clanek-2008070084>

PŘÍHODOVÁ, Alice. Koncept komunity v komunitní sociální práci. *Sociální práce/ Sociálna práca* [online]. 2004, 19. 4. 2004, 2004(3): 43-56 [cit. 2015-11-27]. Dostupné z: <http://socialniprace.cz/soubory/2004-3-090221132921.pdf>.

8 Přílohy

Příloha 1 – Záznamový arch pro položený rozhovor

Příloha 1

Identifikační otázky:

KP:

pohlaví:

věk:

rodinný stav:

nejvyšší dosažené vzdělání:

délka využívání služeb:

Služby KC pro seniory/ seniorky:

- 1) Jak jste se dozvěděla o činnosti KC?
- 2) Které aktivity využíváte?
- 3) Jak často docházíte do KC?
- 4) Máte nějakou oblíbenou aktivitu?
- 5) Navštívila jste v KC nějakou přednášku?
- 6) Jak jste s aktivitami spokojena? Ohodnoťte od 1 do 5
1- velmi nespokojena, 2- mírně nespokojena, 3- průměrné, 4- mírně spokojená,
5 – velmi spokojená
- 7) Jaké aktivity zde z Vašeho pohledu chybí?
- 8) Znáte další organizace působí v Komunitním centru mimo Klub seniorů, které se zaměřují na seniorskou populaci?
- 9) Využila jste nějakou další aktivit nějaké z ostatních organizací?

Přínos

- 1) Za jakým účelem do KC docházíte?
- 2) V čem spatřujete přínos aktivit KC pro seniory?

Role sociálního pracovníka

- 1) Co si představujete pod sociálním pracovníkem?
- 2) V čem Vám konkrétně pracovníci KC pomohli?
- 3) Setkala jste v KC se sociálním pracovníkem?